

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Організація краєзнавчо-туристичної роботи»

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма	«Середня освіта. Географія»
Факультет	Географії, історії та туризму
Кафедра	Географії і туризму
Семестр	2
Кількість кредитів	4
Мова викладання	українська

Викладач	к. геогр. наук, доц. Романів Андрій Степанович
Контактна інформація	romanivrivne@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	<p>Краєзнавчо-туристична робота в закладах освіти є важливою складовою, що забезпечує формування в учасників освітнього процесу знань про свій регіон та батьківщину в цілому, сприяє прищеплення любові до рідного краю, реалізації ідеології збереження й відновлення його природи та історико-культурних пам'яток, стимулює бажання краще пізнати його минуле та сьогодення. Використання краєзнавчого підходу на уроках географії, історії, біології дозволяє краще зрозуміти ті чи інші природні процеси, явища, історичні події тощо. Туристичні подорожі, змагання в свою чергу дозволяють сформувати ряд практичних життєвих навиків, серед яких: орієнтування на місцевості, вміння діяти в команді та багато інших.</p>
Мета та цілі	<p>Освоєння студентами теоретико-методичних основ краєзнавства, розширення їхніх знань про природні, історико-культурні та соціально-економічні особливості рідного краю, розвиток навичок застосування краєзнавчого принципу як важливого інструменту методики навчання географії в закладах освіти різних рівнів, а також формування теоретичних знань та практичних вмінь організації гурткової роботи в закладах освіти та туристично-екскурсійних подорожей з учнівською та студентською молоддю.</p> <p><i>Основні цілі:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• розкриття теоретичних і методичних засад краєзнавства;• висвітлення історичних особливостей розвитку географічного краєзнавства;• обґрунтування методики використання краєзнавчого принципу навчання як елемента дидактичної системи вчителя географії;• розширення системи знань студентів про природні й соціально-економічні особливості рідного краю, його визначні пам'ятки;• розкриття змісту, форм та методики організації краєзнавчої роботи у закладах освіти різних рівнів;• вивчення дидактичних умов ефективного використання краєзнавчих

	<p>матеріалів на уроках географії, та в процесі викладання географічних дисциплін у закладах освіти;</p> <ul style="list-style-type: none"> • формування практичних вмінь і навиків організації туристичних подорожей, екскурсій, спортивних туристичних змагань з учнівською та студентською молоддю.
Результати навчання	<p>Демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу. Демонструє здатність діяти автономно і в команді. Обґрунтовує вибір сучасних методів і технологій прикладних географічних досліджень, профільного навчання географії, позанавчальної роботи зі здобувачами освіти, володіє методикою географічних досліджень, необхідних для організації практичних занять з географії та позашкільної роботи, демонструє вміння організовувати дослідницьку роботу здобувачів освіти. Організовує краєзнавчо-туристську роботу з урахуванням природного та історико-культурного потенціалу, аналізує проблеми регіону для реалізації дослідницької діяльності з географії.</p>
Soft skills:	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу. Здатність до організації та проведення позанавчальної роботи здобувачів освіти географічного, екологічного, краєзнавчого, туристського або іншого фахового спрямування. Здатність до проведення дослідницько-пошукової діяльності з географії та організації краєзнавчо-туристської роботи з урахуванням регіонального аспекту.</p>
Пререквізити	<p>Освітня компонента, що закладає базові основи фахових компетентностей. Базується на знаннях раніше отриманої вищої освіти, а також на підставі дисциплін, що читаються в попередньому семестрі другого (магістерського) рівня вищої освіти і забезпечують базову підготовку фахівця як педагога, зокрема «Педагогіка та психологія освітньої діяльності», «Методика навчання географії» та ін.</p>

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання	К-сть балів
1. Зміст, завдання, педагогічне значення краєзнавства і туризму і їх місце в системі закладів освіти різних рівнів	<p>Суть та завдання географічного краєзнавства. Краєзнавчий принцип навчання як елемент дидактичної системи учителя географії. Історичні аспекти розвитку краєзнавства в Україні та на теренах Рівненщини.</p>	<p>Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень</p>	6
2. Методи та форми вивчення рідного краю у закладах освіти	<p>Краєзнавча робота в школі та в системі закладів вищої освіти. Особливості організації краєзнавчої роботи в закладах освіти різних рівнів. Краєзнавчий підхід і технології організації та методики проведення туристично-краєзнавчої роботи. Нормування організації туристично-краєзнавчої роботи в закладах освіти</p>	<p>Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень</p>	6
3. Урочна та позаурочна краєзнавча діяльність з географії в закладах освіти.	<p>Краєзнавчі уроки. Навчальні краєзнавчі екскурсії, спостереження і практичні роботи. Краєзнавчі музеї у закладах освіти різних рівнів. Використання краєзнавчого матеріалу в курсах шкільної географії та в процесі викладання географічних дисциплін у ЗВО.</p>	<p>Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень</p>	6

4. Краєзнавчо-туристичні гуртки в закладах освіти різних рівнів.	Особливості організації гурткової роботи на базі закладів освіти різних рівнів. Програма роботи гуртка. Краєзнавча робота позашкільних закладів. Науково-дослідна робота географо-краєзнавчого напрямку в структурі Малої академії наук України.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
5. Напрями вивчення свого краю.	Методичні особливості дослідження природничих об'єктів свого регіону. Методичні аспекти вивчення населення та господарства на прикладі Рівненщини. Вивчення культурно-історичної спадщини Рівненщини.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
6. Туристичні походи: організація і проведення.	Особливості організації походів з учнівською та студентською молоддю. Формування груп туристичних походів, розподіл обов'язків. Вибір маршруту. Складання кошторису походу, підготовка похідної документації. Правові документи при організації подорожей. Повноваження адміністрації навчальних закладів, та інших закладів освіти, що організують подорожі з учнівською та студентською молоддю. Вимоги щодо формування туристських груп учнівської та студентської молоді. Обов'язки та права керівника та заступника керівника туристської групи, подорожі. Обов'язки та права учасника туристської подорожі. Технологічні особливості проведення походу. Організація харчування. Групове та індивідуальне спорядження походів. Організація харчування під час подорожей та походів. Методика оцінка складності походів.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	12
7. Організація туристичних зльотів та змагань.	Види спортивно-туристичних змагань в закладах освіти різних рівнів. Технічні етапи на дистанціях змагань зі спортивного туризму. Класи дистанцій.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
8. Сутність екскурсій та їх класифікація. Організація екскурсій для школярів та студентів.	Сутність екскурсійної діяльності в закладах освіти. Екскурсія в системі рекреаційної і туристичної діяльності. Мета, завдання і форми проведення екскурсійної діяльності. Сутність екскурсійного процесу. Основні функції екскурсій. Екскурсія як педагогічний процес. Екскурсія як метод пізнання. Класифікація екскурсій, принципи і критерії класифікації. Форми організації екскурсій з учнями та студентами. Суб'єкти екскурсійної діяльності.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
9. Технологія підготовки екскурсій та методичні прийоми в їх проведенні.	Підготовка нової екскурсії. Класифікація екскурсійних об'єктів і критерії їх оцінки. Картки (паспорти) пам'ятників задіяних в екскурсіях. Основні вимоги до складання екскурсійного маршруту. Визначення методичних прийомів та техніки ведення екскурсії. Складання методичної розробки екскурсії. Об'їзд (обхід) в екскурсійному маршруті. Підготовка контрольного тексту екскурсії. Складання індивідуального тексту екскурсії. Прийом та здача екскурсії. Затвердження екскурсії і екскурсійного маршруту. Комплектування «портфеля екскурсовода». Обов'язкова документація екскурсії. Поняття «методичний прийом». Призначення методичних прийомів, щодо організації екскурсійної діяльності, їх класифікація. Методичні прийоми показу та розповіді, їх значення в екскурсійній	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6

діяльності. Особливі методичні прийоми в екскурсійній діяльності. Техніка ведення екскурсії. Професійна майстерність екскурсовода і шляхи її підвищення.

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1. Альтгайм Л.Б. Основи музейної та екскурсійної діяльності. Курс лекцій / Л.Б. Альтгайм. – Тернопіль: Тернопільський нац. пед. університет ім. В. Гнатюка, 2007. – 113 с.
2. Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство: навчальний посібник / В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. – 2-ге, перероб. і доп. – К.: Альтерпрес РА, 2012. – 444
3. Броварська Н.О., Мариняк Я.О. Географічне краєзнавство, його суть та основні завдання // VII з'їзд Українського географічного товариства. Тези доп. (Київ, 30 травня – 1 червня 1995 р.). – К.: 1995. – С. 434 – 435.
4. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності, [текст] навч. посіб. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов - Київ: «Центр учбової літератури», 2013. - 178 с
5. Ганопольський В. Уроки туризму: посібник для вчителів. – К., 2005.
6. Географічне краєзнавство: сучасний стан і перспективи. – Житомир: Льонок, 1992. – 88 с.
7. Горбенко М.І. Підготовка до вело подорожі 1 категорії складності // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Географія та екологія: наука і освіта.», - Умань, 2010, - ст. 42-44.
8. Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2008.- 304с.
9. Гуріна І., Романів А. Проблеми страхування високогірних сходжень на ринку страхових послуг України. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід / Матеріали XIV Міжнародної конф. – Львів, 2020. С.300-305
10. Денисик Г.І., Стефанков Л.І., Туризм в антропогенному ландшафтознавстві// Туризм як фактор розвитку регіону. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вінниця, 2011. – ст.3-9.
11. Дмитрук О.Ю. Урбанізація та екологічний туризм: теорія і практика конструктивно-географічного дослідження. – К., 2002.
12. Дмитрук О.Ю., Щур Ю.В. Спортивно-оздоровчий туризм: навч. посіб. 2 вид., перероб. та допов. Київ: «Альтерпрес», 2008. 280 с.
13. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: Навч. посібник. – Львів: Світ, 1997. – 264 с.
14. Жупанський Я.І., Круль В.П. До питання про географічні засади сучасного національного краєзнавства // Укр. геогр. журнал. – 1993. - № 3. – С.52 –55.
15. Жупанський Я.І., Круль В.П. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства // Краєзнавство. – 1994. - № 1-2. – С. 3-7.
16. Зарицька Д. М. Організаційно-технічне забезпечення анімаційних програм в туризмі. Праці міжнар. наук. конф. (Київ, 13-14 квіт. 2016). Київ, 2016.
17. Заставецька О., Мариняк Я., Стецько Н. Основні джерела та методи географо-краєзнавчих досліджень // Історія української географії. Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип 2 (4). – С. 14-17.
18. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посібник для студ./ В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. – К.: Кондор, 2010. – 166 с.
19. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навч. посіб. - Чернівці: Книги - XXI, 2003. - 300 с.
20. Ковальова Л.П., Кирилюк І.Л., Роль краєзнавства системі шкільної географічної освіти// Туризм як фактор розвитку регіону. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вінниця, 2011. – ст.62-66.
21. Костиця М. Витоки географічного краєзнавства в Україні // Геогр. та основи економіки в школі. – 2000 - № 1. – С. 30-32, № 2. – С. 34-36.

22. Костриця М. Початки географічного краєзнавства в Україні (XVIII – 50-ті роки XIX ст.) // Геогр. та основи економіки в школі. – 2001 - № 1. – С. 44-46.
23. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1995.
24. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1994. – 31-108.
25. Кроль О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навч.-метод. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 144 с.
26. Любіцева О.О. Методика розробки турів : навч. посіб. - Київ: Альтерпрес, 2003. - 104 с
27. Мальська М.П., Гамкало М.З., Романів П.В. Активний туризм : навч. посібник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. – 215 с.
28. Мариняк Н., Мариняк Я. Географічне краєзнавство в Україні у 30-90-ті роки XX ст. // Історія української географії: Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип 2 (4). – С. 39 - 43.
29. Мариняк Я. Географічне краєзнавство. Текст лекції: “Історія розвитку українського краєзнавства: основні етапи і сучасний стан”. – Тернопіль, ТДПУ, 2001. – 32 с.
30. Мариняк Я. Теоретико-методологічні проблеми географічного краєзнавства в Україні // Історія української географії: Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук. теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип 2 (4). – С. 17 - 20.
31. Мариняк Я.О. Місце географічного краєзнавства в системі українознавства // Матер. Всеукр. наук.-практ. семінару з питань змісту та методичного забезпечення викладання географічних українознавчих дисциплін у вищій школі (2-3 грудня). Тернопіль: 1998. – С 14-16.
32. Мартинюк В.О., Романів А.С., Романів О.Я., Селецький В.П., Ярошенко О.В. Учнівські науково-дослідницькі роботи з географії: методологія та методика. Навчально-методичний посібник. Рівне, 2014. 228 с
33. Матвієнко, А.Т. Технологія та організація туристичної діяльності: Навч. посібник / А.Т. Матвієнко, В.Г. Цись. – К.: Кондор, 2015. – 120 с
34. Методологічні основи географічних наукових досліджень учнів Малої академії наук України : Навчально-методичний посібник. [А. Романів, О. Романів, О. Ярошенко; відп. за вип. О. Лісовий, С. Лихота]. К. 2016. 72 с.
35. Михайличенко Г.І. Практика організації туристичних подорожей. /Г.І. Михайличенко. Київ, 2003
36. Обозний В. В. Краєзнавство: Навч. посібник-практикум. – К.: ТОВ ”Міжнар. фін. агенція”, 1997. – 265с.
37. Обозний В. В. Краєзнавча підготовка вчителя: теоретичні і організаційно-практичні аспекти / За ред. проф. Л. П. Вовк.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2001. – 254 с.
38. Обозний В. В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі: Навч. посібник-практикум.-К.:ТОВ ”Міжнар. фін. агенція”, 1998. – 237 с.
39. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій. / Н.А. Леоненко. Харків: НУЦЗУ, 2019. 167 с. URL: http://nnvc.nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedramenedzhmenta/Lekcii/ORGANIZACIYA_EKSKURSJNOI_DYALNOST.pdf
40. Орієнтовні навчальні програми туристсько-краєзнавчих об'єднань учнівської молоді. / За ред. Ю.В. Штангея. – К.: ІЗМН, 1996. – 368 с.
41. Павловська Т. С., Бенедюк В. В., Григор'єва Н. В. Географічне краєзнавство в закладах загальної середньої освіти: навч. посіб. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2023. 224 с.
42. Покогодна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / Покогодна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.
43. Правила змагань зі спортивного туризму. Затверджено Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту від 24.04.2008. Київ, 2008. 148 с.
44. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні / під ред. В.К. Федорченко. - К : Х-Інтер, 2002 р. - 635 с
45. Програма виробничої практики і методичні вказівки по вивченню, збиранню інформації з

- географічного краєзнавства адміністративного району. Укл. Жупанський Я.І. Чернівці: ЧДУ, 1992. – 20 с.
46. Програми для туристсько-краєзнавчих гуртків позашкільних закладів. / Кол. укладачів; За ред. Д.Г. Омельченка. – К.: ІЗМН, 1996.- 124 с.
 47. Прокопчук В., Романів А., Тресковець В. Рівненщина в системі міжрегіональних туристичних маршрутів. Географія, туризм і природокористування. Матеріали Регіональної студентської наукової конференції кафедри туризму та готельно-ресторанної справи у Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне, 14 травня 2019 р.)/ Редкол.: проф. Мошинський В.С. (голов. ред.) та ін. – Рівне: НУВГП, 2019. - С.96-100
 48. Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки). – К.: “Рідний край”, Хмельницький. Ред. вид-ий відділ, 1991. – 492 с.
 49. Романів А.С. Комбіновані туристичні подорожі Європою на власному автотранспорті як різновид бекпекінгу. Географія та туризм: науково-практичний збірник. Випуск 54. – Київ, 2019. – С. 10-17
 50. Романів А.С. Підкорення Монблану. Географія та економіка в рідній школі. Науково-методичний журнал №12 (202) Грудень 2018. С.42-45
 51. Романів А.С., Гавлитюк К.Р. Сучасні тенденції розвитку пригодницького туризму в Українських Карпатах. Туризм: наука, освіта, практика. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 50-ої річниці створення Рівненського відділу Українського географічного товариства у Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне, 24-25 квітня 2020 р.) / редкол.: В.С. Мошинський, Н.Б. Савіна, М.О. Клименко, С.І. Коротун та ін. – Рівне: НУВГП, 2020. С. 156-161
 52. Романів А.С., Миронець Н.Р., Герасимчук Ж.М. Страхування активних та екстремальних видів туризму в Україні: сучасний стан і перспективи. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. збірник наукових праць 2021 Випуск 1 (147). С. 45-52
 53. Романів А.С., Токар О.І., Ландшафтно-рекреаційний потенціал Рівненщини для розвитку активного туризму// Туризм як фактор розвитку регіону. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вінниця, 2011. – ст.158-163.
 54. Скавронський П.С. Формування картознавчої компетенції учнів у багатоденному туристському поході // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Географія та екологія: наука і освіта.», - Умань, 2010, - ст. 258-261.
 55. Скалій О.В., Грабовський Ю.А., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник: Тернопіль: ТНПУ, 2005. 225 с
 56. Федунік Б., Мариняк Я., Броварська Н. Реалізація виховної функції процесу навчання через географічне краєзнавство // Українське народознавство і проблеми виховання учнів. Всеукр. наук.-практ. конф. 10-12 жовтня 1995 р. Част. 1 Івано-Франківськ. – 1995. – С. 176-179.
 57. Чагайда І.М. Екскурсознавство: Навч. посібник / І.М. Чагайда, С.В. Грибакова. – К.: «Кондор», 2004. – 204 с.
 58. Шикуча Р.Р., Марчук О.О. / Організація педагогічної музейної комунікації із здобувачами вищої освіти під час вивчення природничих наук / О.О. Марчук, Р.Р. Шикуча // Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. – С. 17 – 24.
 59. Шипович Є.Й. Краєзнавчий принцип вивчення географії в середній школі // Сучасні проблеми географічної науки Української РСР. – К.: Наук. думка, 1966. – С. 282-287.
 60. Шищенко П. Сутність географічного краєзнавства // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2000. - № 42. – С. 1-3.
 61. Myronets N. Organization of Children’s Tourism: Problems and Ways to Solve it / N. Myronets, T. Hlushkova, V. Shkirynets. // ZESZYTY NAUKOWE. – 2020. – С. 42–59.
 62. Shykula R.R. Periodization museum pedagogy as a science / R.R. Shykula // Modern scientific researches and developments: theoretical value and practical results. Materials of international scientific and practical conference. March 15 - 18, Bratislava, Slovak Republic, 2016. - P. 152-153.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримання правил академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів

Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1 (теми 1-5)	30
Змістовий модуль 2 (теми 6-9)	30
Підсумковий контроль (теми 1-9) – екзамен	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни